

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

УДК: 378-057.875:811:004 doi: 10.12958/2227-2844-2019-2(325)-305-313

Андрейко Л.В.

l.andreiko@uabs.sumdu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6294-6737>

доцент, кандидат філологічних наук,

Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»

Сумського державного університету

Суми, Україна

Скарлупіна Ю.А.

y.skarlupina@uabs.sumdu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-9710-3844>

асистент кафедри іноземних мов,

Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»

Сумського державного університету

Суми, Україна

АВТОНОМНІСТЬ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: МОДЕЛЬ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Викладання іноземних мов на сучасному етапі характеризується надзвичайно широким спектром можливостей використання цифрових технологій, існуванням так званого “цифрового суспільства”, в якому будь-хто і будь-де має доступ до інформації в режимі реального часу. Власне, технології як такі сприймаються студентами як звична і невід’ємна частина щоденного життя, відповідно, їх використання з навчальною метою дозволяє наблизити процес вивчення мови до реальних життєвих ситуацій. Відтак, змішане навчання стає пріоритетним напрямком в навчальних закладах.

Як зазначають Defays J.-M. та Thonard A., переваги змішаного навчання можуть бути виявлені на кількох рівнях: психологічному (зацікавленість студентів переноситься від засобу до об’єкту навчання), соціальному (робота в режимі онлайн дає змогу співпрацювати в команді), когнітивному (читання гіпертексту, на думку багатьох авторів, краще сприяє структуруванню і засвоєнню інформації, порівняно з лінійним текстом), педагогічному (навчальний процес є більш гнучким і максимально наближеним до індивідуальних потреб кожного студента, студенти мають більшу автономію, яка, водночас, передбачає високий рівень інтерактивності як з викладачем, так і між студентами) і суто практичному (Інтернет значно спрощує як процес пошуку інформації, так і доступ до навчальних матеріалів і консультування з викладачем) (Defays & Thonard, 2012).

Метою нашої статті є визначити роль інформаційних технологій у розвитку автономного навчання іноземним мовам, а також розглянути можливість підвищення ефективності навчання іноземній мові за рахунок інтеграції інформаційних технологій як одного з інструментів посилення автономії навчання.

Слід зазначити, що проблема автономного навчання іноземним мовам є однією з центральних проблем серед теоретиків освіти дорослих (С. В. Боднар, Г. М. Бурденюк, О. А. Гаврилюк, Н. С. Кіргінцева, Н. Ф. Коряковцева, Е. С. Маркова, Ю. В. Петровська, Т. Ю. Тамбовкина, О. Б. Тарнопольский, Т. Ю. Тернових, О. О. Цивкунова, Р. Benson, L. Dickinson, M. Gremmo, H. Holec, D. Little, C. Nodari, R. Pemberton, R. Smith, A. Wenden та інші). Проте, незважаючи на широке розповсюдження ідеї автономного навчання протягом останніх десятиліть, тема автономного навчання іноземних мов в контексті змішаного навчання є недостатньо дослідженою. Актуальність обраної теми підтверджується ще й фактом нестачі аудиторних годин у вишах. Тому об'єктом нашого дослідження є автономне навчання іноземним мовам. А предметом – процес впровадження автономного навчання іноземним мовам як компоненту змішаного навчання серед студентів немовних спеціальностей.

Для рішення поставлених завдань використовувався метод теоретичного аналізу, а також опис досвіду застосування змішаного навчання при викладанні іноземних мов в немовному вузі в розрізі проблеми автономного навчання.

Проаналізуємо поняття «автономне навчання» докладніше. Будь-яка дискусія на цю тему починається з доповіді Анрі Холека (Henry Holec), підготовленої для Ради Європи у 1979 році. Вчений визначив автономію як "здатність брати на себе відповідальність за своє навчання включаючи всі компоненти цієї навчальної діяльності, а саме: визначення цілей навчання, встановлення змісту і послідовності, вибір методів і прийомів які використовуються, організацію та управління навчальним процесом з погляду часу, місця і темпу, а також оцінку отриманих результатів і всього навчального процесу" (Holec, 1981, p. 77). Відтоді розвинулося безліч поглядів на визначення цього терміну. Аналіз та узагальнення науково-педагогічних та методичних вітчизняних та зарубіжних джерел виявив, що навчальна автономія є особливим феноменом, що характеризується особистісною внутрішньою незалежністю студентів і включає такі риси:

- здатність ставити цілі;
- здатність обирати і використовувати відповідні матеріали та інструменти;
- здатність обирати і використовувати відповідні прийоми;
- здатність рефлексувати відповідно свого прогресу та досягнень.

Як наслідок, це призводить до більш ефективного навчання і зацікавленості студентів.

Сприяння розвитку навчальної автономії студентів полягає в належній організації навчального процесу, в якому викладач не обмежується просто передачею знань, а має, скоріше, супроводжувати студентів в ході дослідження, аналізу і активного використання знань. Поява технологій Web 2.0 зумовлює взаємодію викладача і студентів в напрямку студентоцентрованого підходу у викладанні мов, трансформуючи відповідним чином методи навчання. Навчальний процес характеризується, перш за все, гнучкістю і адаптивністю, оскільки потреби студентів і, відповідно, стратегії роботи викладача не можуть бути визначені “раз і назавжди”.

Завдяки інформаційним технологіям студенти мають доступ до навчальних ресурсів поза аудиторією та можуть самостійно розвивати свої навички. Крім цього, відкриті інформаційні ресурси спрямовані на автономне використання.

Розглянемо шляхи використання інформаційних ресурсів, що можуть забезпечити навчальну автономію студентів в різних видах мовленнєвої діяльності.

Говоріння

Говоріння є важливою частиною навчання та викладання іноземної мови. Це – мистецтво комунікації й одна з чотирьох продуктивних навичок, які потрібно опанувати у вивченні іноземної мови.

Говоріння є важливою частиною повсякденного життя і найчастіше перше враження про людину базується на його здатності вільно і всебічно висловлюватись. Отже, викладачі несуть відповідальність за підготовку студентів, наскільки це можливо, до спілкування англійською мовою в реальному світі поза класною аудиторією.

У розвитку мовленнєвих навичок цифрові технології відіграють важливу роль. Вони можуть бути засобом спілкування між учнями за допомогою месенджерів та програмного забезпечення для відеоконференцій. Вони також дозволяють використовувати аудіовізуальні матеріали, які підтримують усне мовлення, надаючи шаблони або надаючи студентам можливість створювати власні аудіовізуальні тексти, які містять запис і зразки мови з можливістю їх редагування. Використання інформаційних технологій також створює середовище для вивчення мови у віртуальних світах, у іграх та у взаємодії з цифровими «роботами». Вони також допомагають забезпечити негайний зворотний зв'язок за допомогою мовленнєво-текстових додатків і дають змогу студентам почути, що вони пишуть.

Наприклад, для тренування вимови можна застосовувати мобільні додатки словників, додатки “Speak English”, Cambridge English Phonetics Focus.

Наведемо приклади ефективних ресурсів для розвитку говоріння.

Flipgrid – це веб-сайт, що дозволяє викладачам створювати "сітки" для проведення відео-дискусії. Кожна сітка схожа на дошку оголошень, де викладачі можуть ставити питання, які називаються

"теми", а їхні студенти можуть розміщувати відеовідповіді, які з'являються на дисплеї з плитковою сіткою.

Vocaroo – це онлайн-інструмент, який дозволяє користувачам записувати, надсилати та завантажувати голосові повідомлення. Викладачі та студенти можуть використовувати Vocaroo у різних заходах, таких як подкасти, цифрове оповідання, мовлення та надання зворотного зв'язку. Цей веб-інструмент є зручним і безкоштовним. Перевагами Vocaroo є його простота у використанні; не потрібно реєструватися; можливість обміну та можливість завантаження файлів в декількох форматах.

Voicethread – онлайн-сервіс Веб 2.0, призначений для синхронного і асинхронного створення мультимедійних контентів. Для роботи на цій платформі необхідно спочатку зареєструватися на сайті, вказавши ім'я, прізвище та адресу електронної пошти. Після цього можна завантажити будь-яку ілюстрацію, документ або презентацію і залишити коментар у вигляді аудіо-, відеозапису або друкованого тексту.

Voki – освітній інструмент, який дозволяє користувачам створювати свій власний персонаж, що розмовляє. Персонажів Voki можна налаштувати так, щоб вони виглядали як історичні особи, герої мультфільмів, тварини і навіть самі учасники. Voki, записує голос студента за допомогою мікрофона, використовуючи його номер або студент вводить аудіофайл. Символи Voki можна надсилати електронною поштою, надсилати в соціальних мережах і розміщувати на веб-сайтах.

Мобільний додаток “Sock Puppets” дозволяє швидко і легко створити власні лялькові вистави. Потім їх можна завантажити на YouTube. Наприклад, студенти / викладачі можуть створювати лялькові вистави щоб пояснити правило, переказати історію, розповісти про історичну подію, поділитися інформацією про відому людину, змодельовати діалог у певній соціальній ситуації, розповісти жарт, тощо.

RowToon є програмним забезпеченням для анімації. За допомогою RowToon можна створювати цікаві анімаційні відео, які професійно виглядають.

My Simple Show – це веб-додаток, що дозволяє створити власні відео. Найбільшою перевагою цього інструменту є перетворення тексту в пояснювальне відео за допомогою оригінальних ілюстрацій, що візуалізують історію і залучають аудиторію.

Письмо

Існує думка про те, що розповсюдження електронних засобів спілкування має негативний вплив на якість писемного мовлення, оскільки електронні тексти (особисті повідомлення, коментарі в соціальних мережах, тощо) часто пишуться без збереження граматичних, орфографічних чи синтаксичних норм. Але, водночас, існує широкий спектр засобів, які, навпаки, сприяють розвитку навичок письмового мовлення (можливість виявлення і виправлення помилок,

наявність онлайн довідників і словників, хмари слів, інтелект карти, засоби для спільного редагування тексту, а також використання інтерактивних тренажерів).

Важливим є те, що роль студентів має бути не тільки пасивною (викладач підбирає необхідні матеріали, студенти виконують завдання), але і активною (студенти повинні чітко розуміти, які онлайн ресурси можуть бути корисними при виконанні певного етапу роботи, щоб мати змогу використовувати їх автономно).

Зручним засобом для створення креативного письмового проекту є, наприклад, **Flipsnack**, який дозволяє поєднати текст і зображення у вигляді книжки в форматі html.

Що стосується спільної роботи, досить корисним видається використання **Google Документів**, і, безумовно, віртуальної дошки **Padlet**, що може бути як аналогом соціальної мережі або блогу для надання посилань на інші ресурси, так і засобом налагодження позитивної атмосфери в аудиторії під час першого знайомства (наприклад, завдяки персоналізації фонового зображення, надання студентам можливості висловити свою думку анонімно, що знімає певний психологічний бар'єр, страх зробити помилку), спрощує процес виконання (наприклад, написання електронних листів, коментарі до прочитаних матеріалів) і перевірки письмових завдань. Автономне виконання письмових і усних (аудіо подкасти) продуктивних завдань дає студентам можливість висловити свою думку в зручний для них час, ретельно підготувавшись, а подальше обговорення під час аудиторного заняття – можливість зрозуміти і виправити помилки.

Регулярна робота з подібними ресурсами сприяє як розвитку аналітичного мислення, так і безпосередньо побудові, розвитку і вдосконаленню навичок, які закріплюються саме завдяки взаємодії студентів, їх спільній роботі, водночас надаючи можливості для автономного опрацювання матеріалу.

Приклади: https://padlet.com/skarloupina/banking_81a

Не можна також обійти увагою той факт, що однією з головних переваг роботи в режимі онлайн, є можливість публікації робіт, адже розуміння того, що виконане продуктивне завдання є доступним не тільки викладачу, але і широкому загалу (студентам даної групи, як мінімум, користувачам мережі Інтернет, як максимум), має позитивний вплив як на мотивацію, так і на якість виконання завдання. Йдеться, наприклад, про написання листів, коментарів до прочитаного, створення аудіо або відео записів, обмін думками під час онлайн дискусії тощо. Деякі викладачі пропонують навіть максимально “реалістичний” варіант виконання продуктивних завдань. Для розвитку писемного мовлення це може бути розміщення, наприклад, власного рецепту на сайті **Marmiton**, або опису готелю, ресторану чи місцевості на сайті **TripAdvisor**, для усного - відео на **YouTube** тощо.

Граматика

Використання цифрових технологій посилює сприйняття і запам'ятовування граматичних правил завдяки їх динамічності і інтерактивності. Багато викладачів вважають за потрібне створення педагогічних розробок саме у цифровому форматі, наприклад, у вигляді презентації, поєднуючи зображення, інтерактивні тестові завдання, відео, анімаційні ролики, гіперпосилання, тощо. Подібні розробки можуть бути використані як під час аудиторної роботи, так і як складова частина переверненого навчання, адже студенти можуть ознайомитись з навчальними матеріалами в зручний для них час, переглянути їх декілька разів, зупинити, отримати додаткову інформацію за гіперпосиланнями, скористатись інтерактивним тренажером (**Quizlet**, інтерактивні тести, запропоновані <https://learnenglish.britishcouncil.org/grammar> тощо). Матеріали повинні бути в постійному доступі, крім того, якщо вони призначені для автономного навчання, повинні супроводжуватись коментарями викладача, наприклад, при неправильній відповіді в інтерактивному тесті, студент має отримати коментар, який допоможе йому зрозуміти свою помилку і уникнути її в майбутньому, а не просто механічно виправити, обравши інший варіант при повторному проходженні тесту.

Ігрова форма навчання за допомогою онлайн-ресурсів може здаватись, на перший погляд, несерйозною, але є, щонайменше, дієвим засобом для максимального залучення до активної навчальної діяльності навіть студентів з низьким рівнем мотивації (спочатку необхідність користуватись смартфоном під час аудиторного заняття викликає подив, потім зацікавлення, адже опитування, наприклад, на платформі **Quizizz** відбуваються у формі онлайн-змагання, і, нарешті, бажання перемогти, тобто вивчити запропонований матеріал). Крім того, проведення опитувань в режимі онлайн (**Quizizz, Google Forms, ClassMarker, Kahoot, Socrative**, тощо) дозволяє перевірити знання багатьох студентів одночасно, тобто значно зекономити час і зусилля як викладача, так і студентів, адже вони можуть відразу побачити результат своєї роботи. Відповідно, доцільно використовувати дані ресурси як для поточного виявлення пробілів у знаннях, так і для фінального оцінювання.

Вокабуляр

Враховуючи велику кількість словникового запасу, яку повинні вивчати студенти, а також обмежену кількість часу, доступного в аудиторії, застосування інформаційних технологій все частіше розглядається як привабливий варіант навчання. Численні дослідження доводять їх ефективність у вивченні, збереженні та використанні студентами вокабуляру у порівнянні зі звичайними методами навчання. Серед найбільш вагомих переваг застосування інформаційних технологій дослідники виділяють такі:

- а) задоволення індивідуальних потреб студентів;
- б) збільшення інтерактивності у виборі, обробці та практиці цільових слів;

в) сприяння глибокому запам'ятовуванню (на основі довготривалої пам'яті);

д) підтримка навчальних процесів, які зосереджуються на структурі у списку цільових слів;

е) діагностика процесу навчання;

ф) генерування та запис даних про підходи та результати навчання (ця функція забезпечується різними системами відстеження даних користувача) (Fischer, 2012).

Одним з найбільш ефективних онлайн тренажерів слід назвати **Quizlet**, який дозволяє поєднати процес запам'ятовування нової лексики (або граматичних правил), об'єднавши в собі функції дидактичних карток, кросворду, інтерактивного тесту і комп'ютерної гри. Завдання в **Quizlet** можуть бути створені викладачем, з метою введення нового матеріалу, і студентами – для його засвоєння. Завдання можуть виконуватись як індивідуально, так і в командах. Регулярне використання подібних ресурсів сприяє як розвитку уваги і логічного мислення, так і розвитку навичок командної роботи, що, в свою чергу, сприяє успішному спілкуванню, як усному, так і письмовому.

За аналогічним принципом працює **Memrise**. Це онлайн навчальний інструмент, який можна знайти на веб-сайті www.memrise.com, а також у мобільній версії, наданій Apple Store та GooglePlay. Memrise дозволяє своїм користувачам створювати прості набори карток, що можуть містити, наприклад, визначення, синоніми, переклад L1, форм дієслів, малюнки, що ілюструють значення викладеного слова. Memrise дозволяє своїм учасникам збагатити вміст курсу аудіофайлами, що демонструють вимову слів і фразу.

Створення хмар зі слів (їх можна використати, наприклад, для побудови речень, “розгадування” зашифрованого прислів'я, створення логотипу, складання плану розповіді) досить зручним є **WordArt** (Tagul), який не потребує реєстрації, має зручний інтерфейс і відкриває широкі можливості для творчості.

Інтелект карти або інфографіка можуть бути створені за допомогою ресурсу **Canva**.

Отже, залучення методів змішаного навчання до викладання іноземних мов, безумовно, потребує зусиль, але, як показує практика, дані методи сприяють оптимізації процесу навчання, зокрема, автономії студентів, підвищенню їх мотивації як до вивчення іноземних мов, так і до загального саморозвитку.

References

1. Defays, J.-M., & Thonard, A. (2012). Quelles places pour les nouvelles technologies en classe de FLE? *Le Langage Et L'Homme*, 47(1), 1-4.
2. Holec H. *Autonomy in Foreign Language Learning* / H. Holec. Oxford: Pergamon, 1981. 87 p.
3. Fischer, R. (2012). Diversity in learner usage patterns.

In G. Stockwell (Ed.), Computer assisted language learning diversity in research and practice (p. 14–32). Cambridge University Press, 2012. 213 p.

Андрейко Л.В., Скарлупіна Ю.А. Автономність студентів у вивченні іноземних мов: модель змішаного навчання

Стаття присвячена вивченню ролі інформаційних технологій у розвитку автономного навчання іноземним мовам, а саме можливості підвищення ефективності навчання іноземній мові за рахунок інтеграції інформаційних технологій як одного з інструментів посилення автономії навчання. Проаналізовано поняття автономності навчання, виявлено його характерні риси. Розглянуто шляхи використання інформаційних ресурсів, що можуть забезпечити навчальну автономію студентів в різних видах мовленнєвої діяльності. Окреслено переваги використання цифрових технологій для забезпечення автономності при навчанні говорінню, письму, а також граматиці та вокабуляру. Наведені конкретні освітні онлайн ресурси, які довели свою ефективність на практиці. Проакцентовано, що ігрова форма навчання за допомогою онлайн-ресурсів є дієвим засобом для максимального залучення до активної навчальної діяльності навіть студентів з низьким рівнем мотивації. В результаті дослідження з'ясовано, що залучення методів змішаного навчання до викладання іноземних мов надає можливість для автономного опрацювання матеріалу, що в своє чергу сприяє оптимізації процесу навчання, підвищує мотивацію як до вивчення іноземних мов, так і до загального саморозвитку студентів.

Ключові слова: змішане навчання, автономія студента, мотивація, іноземні мови, відкриті освітні ресурси, інформаційні технології.

Андрейко Л.В., Скарлупіна Ю.А. Автономность студентов в изучении иностранных языков: модель смешанного обучения

Статья посвящена изучению роли информационных технологий в развитии автономного обучения иностранным языкам, а именно возможности повышения эффективности обучения иностранному языку за счет интеграции информационных технологий как одного из инструментов усиления автономии обучения. Проанализировано понятие автономности обучения, выявлены его характерные черты. Рассмотрены способы использования информационных ресурсов, которые могут обеспечить учебную автономию студентов в различных видах речевой деятельности. Определены преимущества использования цифровых технологий для обеспечения автономности при обучении говорению, письму, а также грамматики и вокабуляра. Приведены конкретные образовательные онлайн ресурсы, которые доказали свою эффективность на практике. Сделан акцент, что игровая форма обучения с помощью онлайн-ресурсов является действенным средством для максимального привлечения к активной учебной деятельности даже студентов с низким уровнем мотивации. В результате исследования установлено, что

привлечение методов смешанного обучения к преподаванию иностранных языков дает возможность для автономного изучения материала, что в свою очередь способствует оптимизации процесса обучения, повышает мотивацию как к изучению иностранных языков, так и к общему саморазвитию студентов.

Ключевые слова: смешанное обучение, автономия студента, мотивация, иностранные языки, открытые образовательные ресурсы, информационные технологии.

Andreiko L.V., Skarloupina Yu.A. Autonomy in Learning Foreign Languages: Blended Learning Model

The article is aimed to discuss the role of information technology in developing learner autonomy; more specifically it addresses the question of raising the efficacy of teaching a foreign language with the help of integrating digital technologies as one of the tools of enhancing learner autonomy. The concept of autonomous learning is analyzed. Such distinctive features of learner autonomy are distinguished: ability to set goals; ability to select an appropriate process; ability to select and use materials and tools; ability to select and use appropriate technique; ability to reflect on one's progress and performance. Ways of using information resources to teach different aspects of a foreign language are outlined. The advantages of using digital tools that ensure autonomy in learning speaking, writing, grammar and vocabulary are highlighted. Examples of online educational resources that have proved their efficiency are given. The emphasis is placed on the fact that gamification with the help of online tools is a powerful way of involving even low-motivated students to active classroom interaction. It is underlined that students' role needs to be not only passive (when a teacher selects material and students complete tasks) but also active (students need to understand well what online instruments can be useful at each stage of completing a task so that they can use them autonomously). It is important for teachers to provide feedback on students' performance so that they can understand their mistakes and avoid them in the future. As a result, regular work with such resources enhances not only analytical thinking, but also team-working skills and cooperation, providing at the same time opportunity for autonomous learning. It is established that incorporating blended learning methods into teaching foreign languages is an effective way of encouraging learner autonomy, which leads to increased motivation and life-long development.

Key words: blended learning, student autonomy, motivation, foreign languages, open educational resources, information technologies.

Стаття надійшла до редакції – 07.04.2019 р.

Стаття прийнята до друку – 10.04.2019 р.

Рецензент – к.пед.н, доц. кафедри іноземних мов
ННІ БТ «УАБС» Отрощенко Л.С.